

УДК 378.147.091.31-051:376

Н. В. Савінова
vortex3004@rambler.ru

**ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
КОРЕКЦІЙНИХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ В УМОВАХ
ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

Відомості автора: Наталія Савінова, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри спеціальної освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського, Миколаїв, Україна. Email: vortex3004@rambler.ru

Contact: Natalia Savinova, Doctor of pedagogic sciences, Professor, Head of Special Education department of Mykolayiv National University named after Sukhomlynsky V. A., Mykolayiv, Ukraine. Email: vortex3004@rambler.ru

Савінова Н.В. Проблеми підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах інклюзивного навчального закладу. У

статті розглядаються проблеми інклюзивного навчання дітей з психофізичними порушеннями та підготовки корекційних педагогів до роботи в інклюзивних закладах. Автор виокремлює різноманітні аспекти інклюзивної освіти, представлені в роботах учених, зосереджує увагу на змісті основних понять зазначеної тематики, серед яких: «інклюзивна освіта», «інклюзивне навчання».

Автор визначає інклюзивне навчання як процес забезпечення рівного доступу до освіти всіх дітей з урахуванням особливостей їх психофізичного розвитку, рівності для всіх прав на отримання освітніх послуг за місцем проживання у загальноосвітніх навчальних закладах та створення належних умов для їх навчання, виховання та розвитку.

Дослідник констатує, що вивчення процесу підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи в інклюзивному закладі є важливим сам по собі, хоча й має здійснюватися задля вирішення більш вагомого завдання. Ефективність навчання дітей з психофізичними порушеннями в умовах інклюзії значною мірою залежить від якості підготовки майбутнього корекційного педагога до роботи в зазначених умовах. При низькій якості підготовки та низькому рівні освіченості, недостатній сформованості етичних та моральних норм майбутніх корекційних педагогів, інклюзивне навчання не виправдовує сподівань щодо ефективності навчання дітей з психофізичними порушеннями, що потребує нових перспективних теоретичних розробок та їх ефективною практичною реалізації.

У статті представлено проблематику досліджень щодо підготовки корекційних педагогів до роботи з дітьми з особливими потребами в системі інклюзивного навчання, в яких виокремлено: уміння, якими повинен оволодіти педагог інклюзивного навчального закладу; місткість інклюзивної компетентності педагога як інтегративно-особистісного утворення, що зумовлює здатність здійснювати професійні функції в процесі інклюзивного навчання; педагогічні умови, що сприяють формуванню інклюзивної компетентності майбутніх педагогів; ефективні шляхи підготовки фахівців, які вже працюють в інклюзивних навчальних закладах тощо.

Автор презентує результати анкетування студентів, які дозволили виокремити наступні проблеми: по-перше, недостатню мотивацію до роботи в інклюзивних закладах, емоційну нестабільність; по-друге, обмеженість практичної підготовки майбутніх корекційних педагогів щодо роботи в інклюзивних класах, що актуалізує потребу у планомірній, якісній, практично спрямованій підготовці майбутніх корекційних педагогів на базі інклюзивних закладів.

Ключові слова: інклюзивна освіта, інклюзивне навчання, дитина з психофізичними порушеннями, підготовка майбутніх корекційних педагогів

Савинова Н.В. Проблемы подготовки будущих коррекционных педагогов к работе в условиях инклюзивного учебного заведения. В статье рассматриваются проблемы инклюзивного обучения детей с психофизическими нарушениями и подготовки коррекционных педагогов к работе в инклюзивных заведениях. Автор выделяет различные аспекты инклюзивного образования, представленные в работах ученых, концентрирует внимание на содержании основных понятий указанной тематики, среди которых: «инклюзивное образование», «инклюзивное обучение».

Автор рассматривает инклюзивное обучение как процесс обеспечения равного доступа к образованию всех детей с учетом особенностей их психофизического развития, равенства прав для всех на получение образовательных услуг по месту жительства в общеобразовательных учебных заведениях и создание условий для их обучения, воспитания и развития.

Исследователь констатирует, что изучение процесса подготовки будущих коррекционных педагогов к работе в инклюзивном заведении является важным само по себе, хотя и должно осуществляться для решения более весомой задачи. Эффективность обучения детей с психофизическими нарушениями в условиях инклюзии в значительной степени зависит от качества подготовки будущего коррекционного педагога к работе в указанных условиях. При низком качестве подготовки и низком уровне образованности будущих коррекционных педагогов, недостаточной сформированности этических и моральных норм, инклюзивное обучение не оправдывает надежд относительно эффективности обучения детей с психофизическими нарушениями, требует новых перспективных теоретических разработок и их эффективной практической реализации.

В статье представлена проблематика исследований по подготовке коррекционных педагогов к работе с детьми с особыми потребностями в системе инклюзивного обучения, в которых выделены: умения, которыми должен овладеть педагог инклюзивного учебного заведения; значение инклюзивной компетентности педагога как интегративно-личностного образования, формирующего умения осуществлять профессиональные функции; педагогические условия, способствующие формированию инклюзивной компетентности будущих педагогов; эффективные пути подготовки специалистов, которые уже работают в инклюзивных учебных заведениях и тому подобное.

Автор представляет результаты анкетирования студентов, которые позволили выделить следующие проблемы: во-первых, недостаточность мотивации к работе в инклюзивных заведениях, эмоциональную нестабильность; во-вторых, ограниченность практической подготовки будущих коррекционных педагогов к работе в инклюзивных классах, что подчеркивает необходимость планомерной, качественной,

практически направленной подготовки будущих коррекционных педагогов на базе инклюзивных учреждений.

Ключевые слова: инклюзивное образование, инклюзивное обучение, ребенок с психофизическими нарушениями, подготовка будущих коррекционных педагогов

Savinova N.V. Preparation problems of the future remedial teachers to work in the conditions of inclusive education institution. The article deals with the problems of inclusive education of children with mental and physical disabilities and remedial training teachers to work in inclusive schools. The author identifies the different aspects of inclusive education presented in the works of scientists. The author focuses on the basic concepts of this topic, including: "inclusive education", "inclusive education", presented in the dictionaries and research of scientists.

The author defines inclusive education as a process of ensuring equal access to education for all children, taking into account the peculiarities of their mental and physical development, equal rights for all to educational services in the community in secondary schools and the creation of conditions for their training and development.

The researcher says that the study of the process of preparation of future remedial teachers to work in inclusive institution is important in itself, although it should be carried out to address more meaningful tasks. The effectiveness of teaching children with mental and physical disabilities in terms of inclusion largely depends on the quality of training of the future teacher for correction work in these conditions. With a low quality of training and low level of education of future remedial teachers, the lack of formation of ethical and moral standards, inclusive education does not justify the expectations regarding the effectiveness of teaching children with mental and physical disorders, it requires new advanced theoretical developments and their effective implementation.

The article presents a research on the problems of preparing teachers for correctional work with children with special needs in inclusive education system, which identifies: skills that a teacher must possess in inclusive educational institution; value of inclusive competence of the teacher as an integrative and personal education, forming the ability to exercise professional functions; pedagogical conditions promoting formation of an inclusive competence of future teachers; effective ways to prepare professionals who are already working on inclusive education and the like.

The author presents the results of the survey of students, which allowed to identify the following issues: firstly, the lack of motivation to work in inclusive schools, emotional instability; secondly, the lack of the required practical training of future remedial teachers to work in inclusive classes, which actualizes the need for systematic, high-quality, practically directed the

preparation of future teachers on the basis of the correction of inclusive institutions.

Key words: inclusive education, inclusive education, children with mental and physical disorders, preparation for future remedial teachers

Постановка проблеми. Включення осіб з психофізичними порушеннями у загальноосвітній простір національної школи України зумовлює новий підхід до спеціальної освіти. Інклюзивний освітній простір сьогодні забезпечує дитині, незалежно від особливостей її розвитку, рівний доступ до якісної освіти в умовах масових загальноосвітніх навчальних закладів. Сучасні тенденції інклюзивного навчання дітей з особливими потребами вимагають інноваційного насичення змісту підготовки майбутніх корекційних педагогів, спроможних ефективно використовувати набуті знання на практиці, активно розробляти і впроваджувати нові методи роботи в умовах інклюзивного навчального закладу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти проблеми, що досліджується, презентовано в роботах українських та зарубіжних учених. У роботах науковців представлено концептуальні засади інклюзивної освіти (І. Зязюн, В. Кремінь, В. Синьов, Н. Софій, Ю. Найда та ін.), аналіз науково-теоретичного фонду інклюзивного навчання (В. Бойко, Л. Вавіна, М. Ворон, Т. Гінетова, Л. Даниленко, Ю. Ільїна, А. Колупаєва, І. Кузава, М. Малофєєв, С. Мікшина, Т. Соловійова, С. Сорокоумова та ін.), головні принципи, нормативно-правові засади, історія, досвід та перспективи впровадження інклюзивного навчання (В. Бондар, В. Бойко, В. Засенко, А. Колупаєва, І. Кузава, А. Коробейнікова, Г. Кукуруза, Ю. Найда, С. Миронова, Н. Назарова, Л. Петушкова, П. Придатченко, Ю. Рибачук, Т. Сак, М. Сварник, В. Синьов, Н. Шматко та ін.), дидактико-технологічні проблеми інклюзивного навчання дітей з психофізичними порушеннями (С. Альохіна, В. Бондар, В. Засенко, А. Колупаєва, І. Кузава, С. Миронова, Т. Сак, В. Синьов, Є. Синьова, Н. Софій, О. Таранченко, Н. Тимошенко, С. Федоренко та ін.). Отже, проблеми підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи з дітьми з психофізичними порушеннями в умовах інклюзії набувають надзвичайної актуальності.

Мета статті – проаналізувати психолого-педагогічну літературу, виокремивши проблематику досліджень щодо підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи з дітьми з особливими потребами в системі інклюзивної освіти; визначити актуальні проблеми підготовки майбутніх корекційних педагогів на базі інклюзивних закладів.

У роботах учених висвітлюються різноманітні аспекти інклюзивної освіти, серед яких: концепція інклюзивної освіти як процес розвитку загальної освіти (В. Бондар, В. Засенко, А. Колупаєва, Т. Сак,

В. Синьов, Л. Фомічова та ін.), процес спеціально організованої взаємодії педагога з дітьми з психофізичними порушеннями та нормальним розвитком (Н. Борисова, М. Малофєєв, С. Миронова, Т. Сак, В. Синьов, Є. Синьова, Л. Шипіцина та ін.); історичні аспекти інклюзивної освіти (В. Бондар, В. Засенко, А. Колупаєва, І. Кузава та ін.). Роботи вчених розкривають досвід, шляхи, проблеми та перспективи інклюзії дитини з особливими потребами у загальноосвітній простір на території України та за її межами.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній психолого-педагогічній літературі термін «інклюзивна освіта» використовується поряд із термінами «інклюзія», «інклюзивне навчання», «освіта осіб з порушеннями психофізичного розвитку» тощо.

«Енциклопедія освіти» (за ред. В. Кременя), містить термін «освіта осіб з порушеннями психофізичного розвитку», який тлумачиться як система знань, умінь та навичок діяльності, а також способів мислення, що набуваються в процесі навчання та виховання [5, с. 618].

У Концепції розвитку інклюзивної освіти зазначено, що інклюзивне навчання – це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно-орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей (Наказ МОН України № 912 від 01.10.10 року).

У дослідженнях А. Колупаєвої представлено термінолексми «мейнстримінг», «інтеграція», «інклюзивна освіта». Вчена вказує, що мейнстримінг (mainstreaming (англ.) – загальний потік) передбачає розширення соціальних контактів між дітьми з обмеженими можливостями здоров'я та їхніми однолітками, цілий етап у розвитку освітніх тенденцій щодо навчання дітей з особливостями у Північній Америці наприкінці ХХ сторіччя, пов'язаний, переважно, із поширенням функціонування спеціальних класів у масових школах. Здебільшого – це позаурочна форма спілкування: участь у спільних масових заходах, літніх таборах, клубах за інтересами тощо. Автор акцентує увагу на тому, що термін «інтеграція» у спеціальній педагогіці є загальноживаним і розглядається або стосовно локальної проблеми (інтеграція дітей з порушеннями опорно-рухового апарату у суспільство, інтеграція осіб з інтелектуальними порушеннями у систему сучасних суспільних відносин), або інтерпретується в узагальненому вигляді (як один із важливих напрямів підготовки осіб з обмеженими можливостями до самостійного життя та ін.) [6]. Дефініцію «інклюзивна освіта» вчена трактує як «об'єднану освітню систему з надання належної освіти всім учням; повне залучення дітей із відмінними здібностями в різні аспекти шкільної освіти, які є доступними для інших дітей» [7, с. 306].

І. Кузава розуміє термін «інклюзивна освіта» як процес

забезпечення рівних прав на одержання освітніх послуг дітьми дошкільного віку із різним рівнем психофізичного розвитку за місцем проживання в умовах загальноосвітнього закладу, що передбачає створення сприятливих соціальних умов для їхнього розвитку (корекційно-педагогічна робота, спрямована як на подолання наслідків порушень психофізичного розвитку та формування у здорових дітей адекватних уявлень про однолітків з особливими освітніми потребами, так і на нівелювання наслідків пізнавальної, соціальної і емоційної депривації). «Інтегроване навчання» трактується як процес і результат спільного навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку в спеціальній групі (класі) загальноосвітнього навчального закладу за спеціальними програмами, адаптованими методами і засобами з метою полегшення їх соціалізації [8].

С. Бригалова виокремлює поняття «інклюзія», «інклюзивна освіта», «інклюзивний підхід». Інклюзивний підхід, на думку вченої, передбачає розуміння різних навчальних потреб дітей та надання послуг у відповідності з цими потребами через повну участь у навчальному процесі, залучення суспільства та усунення сегрегації та дискримінації в освіті; «інклюзивна освіта» визначається як така, що кожному, не зважаючи на фізичні, інтелектуальні, соціальні, емоційні, мовленнєві та інші особливості, надає можливість бути залученими в загальний процес навчання та виховання (розвиток та соціалізація), що потім дозволяє стати рівноправним членом суспільства, знижує ризик сегрегації та ізоляваності [3, с. 15].

Н. Грозная зазначає, що заміна терміну «інтеграція» на термін «інклюзія» відбулася внаслідок змін парадигм допомоги інвалідам – переходу від моделі нормалізації до соціалізації. Саме тому, «інклюзія» – це двоспрямований процес, який передбачає взаємну адаптацію та готовність колективу прийняти «особливу» дитину [4, с. 27].

У дослідженні Н. Артюшенко встановлено, що термін «інклюзивна освіта» використовується для опису процесу навчання дітей з обмеженими можливостями здоров'я у загальноосвітніх закладах, де створені належні умови (соціальні, організаційні, педагогічні, нормативно-правові та ін.) [1].

У роботах С. Миронової поняття «інклюзія» – політика й процес, що дає можливість всім дітям брати участь у всіх програмах, «інклюзивна освіта» – система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання, і передбачає навчання дитини з особливостями психофізичного розвитку в умовах загальноосвітнього закладу з обов'язковим фаховим психолого-педагогічним супроводом [9, с. 9–12].

І. Дичківська вказує, що інтегративна освіта полягає у створенні корекційних класів у масових школах і груп у дитячих садках.

Інтегративна освіта – перший крок від класичної системи спеціальної освіти, яка передбачає повну сегрегацію «особливих» та «нормальних» дітей, до освіти, що визнає відмінності між людьми як цінність, приймаючи кожну людину як повноправного учасника освітнього процесу. Інклюзивна освіта передбачає особистісно орієнтовані підходи, методи навчання кожної дитини з урахуванням її особливостей, здібностей, психофізіологічних порушень, представляє гнучку систему, в якій враховуються потреби всіх дітей, а також етнічних, соціальних груп, різного віку, статі.

І. Демченко презентує поняття «інклюзивна педагогіка» як новітню галузь знань теорії і практики спільного навчання й виховання дітей та молоді з особливими освітніми потребами зі своїми ровесниками з типовим розвитком у загальноосвітніх та професійних закладах освіти в аудиторних та позааудиторних умовах.

У започаткованому дослідженні ми визначаємо інклюзивне навчання як процес забезпечення рівного доступу до освіти всіх дітей з урахуванням особливостей їх психофізичного розвитку, рівності для всіх прав на отримання освітніх послуг за місцем проживання у загальноосвітніх навчальних закладах та створення належних умов для їх навчання, виховання та розвитку.

У дослідженнях учених (А. Гендін, О. Денисова, В. Засенко, Л. Кобріна, А. Колупаєва, О. Леханова, М. Малофєєв, С. Миронова, Н. Назарова, В. Понікарова, Е. Речицька, В. Синьов, М. Сергєєв, А. Шевцов, Н. Шматко та ін.). зосереджується увага на проблемах підготовки корекційних педагогів до роботи з дітьми з особливими потребами в системі інклюзивного навчання.

Розглядаючи досвід інклюзивного навчання в різних країнах, Н. Софій зазначає, що підготовка асистентів педагогів у Канаді здійснюється за двома рівнями: *перший рівень* включає вивчення філософії та освітньої концепції навчання дітей з особливими потребами, ролі та напрямів роботи асистента вчителя у навчальному процесі; *другий рівень* спрямований на розвиток уміння запроваджувати стратегії, які допомагають корекційному педагогу досягти навчальної мети, визначеної в індивідуальному плані.

Ю. Бойчук виокремлює наступні уміння, якими повинен оволодіти педагог інклюзивного навчального закладу: аналізувати та оцінювати рівень навченості, вихованості, розвитку дітей з обмеженими можливостями здоров'я; створювати умови для розвитку, навчання та виховання таких дітей; вибирати доцільні форми, методи та засоби виховання та навчання; професійно взаємодіяти з працівниками освітніх установ і батьками для забезпечення координації педагогічного впливу на дитину; планувати та організовувати роботу з батьками; використовувати знання з корекційної педагогіки в освітньо-виховній роботі з дітьми і просвітницько-педагогічній роботі з батьками; загальна спрямованість особистості на спілкування тощо. Вчений визначає інклюзивну компетентність педагога як інтегративно-особистісне

утворення, що зумовлює здатність здійснювати професійні функції в процесі інклюзивного навчання, урахуваючи різні освітні потреби учнів з обмеженими можливостями здоров'я, забезпечуючи включення їх у загальноосвітнє середовище, створюючи умови для їх розвитку й саморозвитку, повноцінної соціалізації. Інклюзивна компетентність педагогів належить до рівня спеціальних професійних компетентностей [2].

М. Айбазова, К. Лавринець та ін. окреслюють готовність майбутнього педагога до роботи з учнями з особливими потребами, виокремлюючи педагогічні умови, що сприяють формуванню інклюзивної компетентності майбутніх педагогів: 1) використання технологій, які дозволяють сформувати цілісну структуру професійної діяльності за допомогою оптимального поєднання репродуктивних і активних методів навчання та створення соціального контексту майбутньої діяльності; 2) використання потенціалу змісту педагогічних дисциплін для формування позитивної мотивації до здійснення інклюзивного навчання; 3) включення у зміст навчання спецкурсу «Інклюзивне навчання у загальноосвітніх закладах», що передбачає реалізацію квазіпрофесійної діяльності, спрямованої на засвоєння засобів та досвіду виконання конкретних професійних дій в процесі інклюзивного навчання.

На думку С. Миронової, ефективними шляхами підготовки фахівців, які вже працюють в інклюзивних навчальних закладах, є курси підвищення кваліфікації, теоретичні та практичні семінари, тренінги. Зокрема, зміст такої освіти повинен включати в себе основи корекційної педагогіки та психології з певними методичними аспектами [9]. Вчитель інклюзивного класу має знати глибину порушення, рівень розвитку дитини та індивідуальні особливості, вміти створити та підтримувати тісний зв'язок з мультидисциплінарною командою для отримання позитивної динаміки, спираючись на компенсаторні можливості організму.

С. Альохіна, М. Алексеєва, Є. Агафонова та ін. підкреслюють, що готовність педагогів до роботи в умовах інклюзивної освіти вимірюється за двома основними показниками: психологічна та професійна готовність. Структура професійної готовності включає: інформаційну готовність; володіння педагогічними технологіями; знання основ психології та корекційної педагогіки; знання індивідуальних особливостей дітей; готовність педагогів моделювати урок, використовуючи різноваріантні диференційовані завдання; готовність до професійної взаємодії, самоосвіти. У структуру психологічної готовності входить емоційне сприйняття дітей з різними типами порушень розвитку; готовність включати цих дітей у навчальну діяльність, задоволення від власної педагогічної діяльності.

Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчує, що формування готовності педагогів до роботи з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку є важливим фактором розвитку професійної

компетенції та підвищення якості освіти. Відповідна тенденція є можливою за умов: 1) підготовки педагогічних працівників до роботи з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку, як цілісної системи, оптимально включеної в навчально-виховний процес закладу освіти; 2) наявності знань і вмінь щодо організації роботи з дітьми з особливими потребами в умовах інклюзивної освіти, чітко визначеними та науково обґрунтованими; 3) включення педагогічних працівників у навчально-дослідницьке середовище, що передбачає розв'язання професійно-орієнтованих практичних завдань, розробку та реалізацію дослідницьких проєктів, моделювання ефективної педагогічної діяльності .

Отже, ефективність навчання дітей з психофізичними порушеннями в умовах інклюзії значною мірою залежить від якості підготовки майбутнього корекційного педагога до роботи в зазначених умовах. При низькій якості підготовки та низькому рівні освіченості майбутніх корекційних педагогів, недостатній сформованості етичних та моральних норм, інклюзивне навчання не виправдовує сподівань щодо ефективності навчання дітей з психофізичними порушеннями, що потребує нових перспективних теоретичних розробок та ефективної практичної реалізації.

У межах започаткованого дослідження на етапі пропедевтичного, пошуково-розвідувального експерименту було використано *метод анкетування* з метою отримання інформації від студентів – майбутніх корекційних педагогів для первинного орієнтування в теоретичній обізнаності респондентів із зазначеної проблеми, а також для подальшої деталізації дослідження. В анкетуванні взяли участь 41 студент IV та VI курсів спеціальності «Корекційна освіта (логопедія)».

На перше запитання анкети «Що Ви розумієте під поняттям «інклюзивна освіта?» 19,2% респондентів відповіли, що це – система освіти, в центрі якої знаходиться дитина з порушеннями розвитку; 46,9% – навчання, виховання та корекція порушень розвитку дитини в масових навчальних закладах; 33,9% визнали вплив педагога на дитину з психофізичними порушеннями в процесі навчання у загальноосвітніх закладах.

Відповіді на запитання «З якими труднощами Ви стикаєтесь при роботі в інклюзивному навчальному закладі?» дозволили встановити, що 54,1% майбутніх корекційних педагогів зазнають суттєвих труднощів, які виникають під час роботи, недосконалість власних умінь і навичок; 24,8% – недостатнє технічне, методичне забезпечення, відсутність методичної літератури та засобів корекційного навчання; 21,1% – пасивність адміністрації, педагогів, відсутність необхідних наочних матеріалів та спільної командної взаємодії.

Запитання «Які ефективні засоби підготовки до роботи в умовах інклюзивного навчального закладу Ви можете назвати?» дозволило з'ясувати, що 38,3% респондентів визначили основним засобом літературу з теорії та практики інклюзивної освіти; 34,3% – систематичні заняття, тренінги; 19,2% – комп'ютер, технічні засоби,

наочність; 8,2% – обмін досвідом роботи.

На запитання «Чи сформовано у сучасних батьків поняття про інклюзивне навчання?» 55,6% респондентів дали позитивну відповідь; 19,6% – негативну; 24,8% респондентів відзначили пасивність батьків.

На запитання «Які ефективні методи сприяють підготовці майбутніх корекційних педагогів до роботи в інклюзивному навчальному закладі?» 35,3% студентів назвали консультації, бесіди, лекції; вирішення педагогічних ситуацій, рольові ігри виокремили 40,6% респондентів; 24,1% опитаних вважають ефективним досвід фахівців.

Щодо запитання анкети «Які ефективні умови підготовки фахівців до роботи в інклюзивних навчальних закладах Ви можете назвати?», то 68,3% респондентів відзначили спільну взаємодію студентів, викладачів, корекційних педагогів, вихователів, батьків; 14,4% – практичну спрямованість навчання у вищому навчальному закладі; 11,7% – навчально-методичне забезпечення корекційного процесу та технічне оснащення; 5,6% – ґрунтовну теоретичну і практичну підготовку майбутніх корекційних педагогів.

На запитання «Як впливає інклюзивне навчання на розвиток дитини з психофізичними вадами?» негативну відповідь дали 33,2% студентів; 32,8% відзначили позитивний вплив інклюзивного навчання; на відсутність інклюзивних класів з відповідним оснащенням указали 19,3% респондентів; 14,7% студентів визнали недостатність статистичних даних.

Запитання «Чи пов'яжете Ви свою професійну діяльність із роботою в інклюзивному освітньому закладі?» дозволило з'ясувати, що 23,2% респондентів ще не готові до такої відповідальності; 34,7% – визнали необхідність особистісного емоційного налаштування; 14,6% – подумують над вибором інклюзивного закладу; 11,3% не впевнені, що вони зможуть працювати; 16,2% утрималися від відповіді.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, результати анкетування студентів дозволяють виокремити наступні основні проблеми: по-перше, недостатню мотивацію до роботи в інклюзивних закладах, емоційну нестабільність; по-друге, обмеженість практичної підготовки щодо роботи в інклюзивних класах, що актуалізує потребу у планомірній, якісній, практично спрямованій підготовці майбутніх корекційних педагогів на базі інклюзивних закладів.

Список використаних джерел

1. **Артюшенко Н. П.** Организационно-педагогические условия обучения детей с ограниченными возможностями здоровья средствами инклюзивного образования : автореф. дис... канд. пед. наук / Н. П. Артюшенко. – Томск, 2010. – 23 с. 2. **Бойчук Ю. Д.** Інклюзивна компетентність педагога // Джерело педагогічних інновацій. Інклюзивна освіта: Науково-методичний журнал. – Випуск № 1. – Харків :

Харківська академія неперервної освіти, 2013. – С. 18–23. 3. **Брызгалова С. О.** Инклюзивный подход и интегрированное образование : ключевые понятия / С. О. Брызгалова, Г. Г. Зак // Специальное образование. – 2010. – № 3. – С. 14–20. 4. **Грозная Н. С.** Инклюзивное дошкольное образование / Н.С. Грозная // Синдром Дауна. XXI век. / ред. Н. А. Урядницкая. – 2010. – № 1 (4). – С. 25–35. 5. **Енциклопедія освіти** / АПН України; гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с. 6. **Колупаєва А. А.** Инклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія / А. А. Колупаєва. – К. : «Самміт-Книга», 2009. – 272 с. 7. **Колупаєва А. А.** Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку у загальноосвітні навчальні заклади: Монографія. – К. : Педагогічна думка, 2007. – 458 с. 8. **Кузава І. Б.** Инклюзивна освіта дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку: теорія та методика. Монографія. – Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2013. – 292 с. 9. **Миронова С. П.** Особливості інклюзивної дошкільної освіти / С. П. Миронова // Вихователь – методист дошкільного закладу – 2010. – № 11.– С. 8–15.

References

1. **Artjushenko N. P.** Organizacionno-pedagogicheskie uslovija obuchenija detej s ogranichennymi vozmozhnostjami zdorov'ja sredstvami inkljuzivnogo obrazovanija : avtoref. diss. kand. ped. nauk / N. P. Artjushenko. – Tomsk, 2010. – 23 s. 2. **Bojchuk Ju. D.** Inkljuzivna kompetentnist' pedagoga // Dzherelo pedagogichnih innovacij. Inkljuzivna osvita: Naukovo-metodichnij zhurnal. – Vipusk № 1. – Harkiv : Harkivs'ka akademija neperervnoї osviti, 2013. – S. 18–23. 3. **Bryzgalova S. O.** Inkljuzivnyj podhod i integrirovannoe obrazovanie : kljuchevyje ponjatija / S. O. Bryzgalova, G. G. Zak // Special'noe obrazovanie. – 2010. – № 3. – S. 14–20. 4. **Groznaja N. S.** Inkljuzivnoe doskol'noe obrazovanie / N.S. Groznaja // Sindrom Dauna. NHI vek. / red. N. A. Urjadnickaja. – 2010. – № 1 (4). – S. 25–35. 5. Enciklopedija osviti / APN Ukraїni; gol. red. V. G. Kremen'. – K. : Jurinkom Inter, 2008. – 1040 s. 6. **Kolupaeva A. A.** Inkljuzivna osvita: realii ta perspektivi: Monografija / A. A. Kolupaeva. – K. : «Sammit-Kniga», 2009. – 272 s. 7. **Kolupaeva A. A.** Pedagogichni osnovi integruvannja shkoljariv z osoblivostjami psihofizichnogo rozvitku u zagal'noosvitni navchal'ni zakladi: Monografija. – K. : Pedagogichna dumka, 2007. – S. 48–63. 8. **Kuzava I. B.** Inkljuzivna osvita doskil'nikov, jaki potrebujut' korekcii psihofizichnogo rozvitku: teorija ta metodika. Monografija. – Luc'k : PP Ivanjuk V. P., 2013. – 292 s. 9. **Mironova S. P.** Osoblivosti inkljuzivnoї doskil'noї osviti / S. P. Mironova // Vihovatel' – metodist doskil'nogo zakladu – 2010. – № 11.– S. 8–15.

Received 16.01.2016

Reviewed 26.02.2016

Accepted 27.03.2016